

U2 – Sunday Bloody Sunday

Ladislav Heryán

Úvod

Předmětem této práce je ukázat, jakým způsobem mohla píseň Sunday Bloody Sunday irské rockové skupiny U2 ovlivnit řešení konfliktu (nebo alespoň myšlení lidí) mezi „protestanty“ a „katolíky“ v Severním Irsku. Tato myšlenka je založena na dvou předpokladech. (1) Texty U2 velice často vycházejí z určitého biblického verše, nebo případně určitý biblický verš (nebo narážka na něj) v textu mu dává partikulární interpretaci. (2) U2 není jen hudba, nýbrž fenomén, jehož je hudba součástí. Hudba je pro leadera skupiny Bona způsobem uctívání Boha, „i když nepíšeme náboženské písničky, protože máme pocit, že Bůh nepotřebuje reklamu.“ (150)

1. Text písně Sunday Bloody Sunday

I can't believe the news today
I can't close my eyes and make it go away.
How long, how long must we sing this song?
How long, how long?
'Cos tonight
We can be as one, tonight.

Broken bottles under children's feet
Bodies strewn across the dead-end street.
But I won't heed the battle call
It puts my back up, puts my back up against
the wall.

Sunday, bloody Sunday.
Sunday, bloody Sunday.
Sunday, bloody Sunday.
Sunday, bloody Sunday.
Oh, let's go.

And the battle's just begun
There's many lost, but tell me who has won?
The trenches dug within our hearts
And mothers, children, brothers, sisters
Torn apart.

Sunday, bloody Sunday.
Sunday, bloody Sunday.

How long, how long must we sing this song?
How long, how long?
'Cos tonight
We can be as one, tonight.
Sunday, bloody Sunday.
Sunday, bloody Sunday.

Wipe the tears from your eyes
Wipe your tears away.
I'll wipe your tears away.
I'll wipe your tears away.

Nemohu uvěřit dnešním zprávám
Nemohu zavřít oči a dělat jakoby nic
Jak dlouho ještě budeme muset zpívat
tuto píseň? Jak dlouho?
Protože dnes večer
Dnes večer můžeme být jak jedno

Rozbité láhve pod dětskýma nohama
Těla nakupená ve slepé ulici
Ale já nebudu dbát na volání do boje
Staví mne zády ke zdi

Neděle, krvavá neděle
Neděle, krvavá neděle
Neděle, krvavá neděle
Neděle, krvavá neděle
Oh, pojďme

A boj již právě začal
Je mnoho padlých, ale řekni: kdo vyhrál?
Zákopy vyhloubené v našich srdcích
A matky, děti, bratři, sestry
Odtrženi od sebe

Neděle, krvavá neděle
Neděle, krvavá neděle

Jak dlouho ještě budeme muset zpívat
tuto píseň? Jak dlouho?
Protože dnes večer
Dnes večer můžeme být jak jedno
Neděle, krvavá neděle
Neděle, krvavá neděle

Setři si slzy z očí
Setři slzy pryč
Já ti setřu slzy
Já ti setřu slzy

I'll wipe your bloodshot eyes.
Sunday, bloody Sunday.
Sunday, bloody Sunday.

And it's true we are immune
When fact is fiction and TV reality.
And today the millions cry
We eat and drink while tomorrow they die.

The real battle just begun
To claim the victory Jesus won
On...

Sunday, bloody Sunday
Sunday, bloody Sunday..

Já osuším tvé zarudlé oči
Neděle, krvavá neděle
Neděle, krvavá neděle

A je pravda, že jsme imunní
Když fakta jsou fikcí a TV skutečností
A dnes miliony křičí
My jíme a pijeme, zatímco oni zítra zemřou

Skutečná bitva právě začala
Hlásat vítězství, které zvítězil Ježíš
O...

Neděli, krvavé neděli
Neděli, krvavé neděli

Píseň nalezneme na třetí řadové desce U2 *War* z března roku 1983. Pro pochopení textu písně musíme znát její politicko-společenské pozadí.

2. Politické pozadí textu písně

Události, které stály v pozadí explicitně nejotevřenější politické písně U2 jsou nesmazatelně spojeny s Irskými koloniálními dějinami. Označení „krvavá neděle“ se váže ke dvěma z nejtemnějších dat irské historie. Prvním z nich je 30. leden 1972, kdy britští vojáci zastřelili třináct lidí při pochodu za občanská práva v nacionalistickém severoirském Derry. Armáda prohlašovala, že jen opětovala palbu. Demonstranti a rodiny zastřelených to popírali a tvrdili, že oběti byly nevinné. Incident přilil do ohně irského konfliktu.

(Jako krvavá neděle se označuje i jiný tragický den v Dublinu. 21. listopadu 1920 vnikli Britové – v podobě Královské irské policie a nelítostných paramilitárních Black and Tans do Croke Parku, sídla Gaelic Athletic Association. Asociace byla často obviňována ze spojení s republikány. Britové zastřelili 12 lidí. Šlo o odvetu za akci IRA, která zavraždila 14 britských tajných agentů v jejich domovech.)

Násilné události však rokem 1972 neskončily.

Neděle 8. listopadu 1987, den další otřesné události. IRA odpálila bombu při vzpomínkové slavnosti na padlé vojáky ve 2. světové válce v centru městečka Enniskillen. Bomba zabila 13 lidí a mnoho dalších zranila. Celé Irsko obletěla fotografie metodisty Gordona Wilsona, jehož dcera zemřela zasažena střepinou v okamžiku, kdy ji otec držel za ruku, a který prohlásil, že IRA odpouští a odpuštění žádal i od ostatních.

Pro pochopení náboženského pozadí písně v poslední sloce se však musíme pokusit pochopit Bonovu náboženskou identitu.

3. Pokus o zachycení Bonovy náboženské identity

Bono se neidentifikuje s žádnou církví ani náboženskou skupinou. Tři členové U2 (Bono, The Edge a Larry Mullen) v době ranného mládí navštěvovali náboženskou evangelikální skupinu Shalom, kterou však postupně kvůli názorovým rozdílům ohledně jejich hudby a pojetí křesťanství vůbec opustili.

V obsáhlém rozhovoru s francouzským novinářem Mischkou Assayasem Bono dává do své náboženské zkušenosti nahlédnout podstatným způsobem.¹

Zřejmě základním kamenem jeho osobnosti je Bonovo chápání Boha, Krista a lásky.

¹ Assayas M., *Bono o Bonovi*, Portál, Praha 2006. Čísla v závorkách označují strany citací.

„*Skloňte se a slyšte: Já jsem Hospodin*. Tohle je jeden z mých nejoblíbenějších veršů Písma... Mlčte a nechte mě, abych vás miloval“ (315), říká o Bohu, jehož zjevení vnímá v Kristu a jeho poselství.

Křesťanům bývá často předhazováno, že je to právě náboženství, kvůli němuž se ve světě děje všechno násilí. Bono k tomu ale říká: „Samozřejmě jde vždy o zkreslení nějakých

svatých tvrzení, ať už je to Korán, nebo Bible. Já chápu písmo jednoduše, díky osobě Krista. Kristus nás učí, že Bůh je láska. Co to znamená? Pro mě to znamená studium Kristova života. Láska se tady popisuje jako dítě narozený v chudobě, bez slávy, v té nejzranitelnější situaci. Nenechám si svůj náboženský svět příliš komplikovat. Mám to takhle: Myslím že vím, co je to Bůh. Bůh je láska a moje náboženství je, že se tou láskou nechám proměnit a jednám podle ní. Složitý to pro mne začíná být ve chvíli, kdy podle ní musím žít. To není tak jednoduchý“ (200).

O lásce pak rozvíjí podivuhodnou teorii, prozrazující mnoho z toho, co pro něj znamená křesťanství a z toho pro něj plynoucí nasazení se pro chudé tohoto světa. Východisko a inspiraci znovu vidí v postavě Krista: „Na kolena mne přivádí rozdíl mezi soucitem a karmou. (...) Pevně věřím, že jsme přestoupili z říše karmy do říše soucitu. V centru každého náboženství je idea karmy, tedy to, o co přijdeš, se k tobě zase vrátí. (...) Jako ve fyzice: každá akce

vyvolává reakci. Karma je stěžejním bodem vesmíru. O tom jsem naprosto přesvědčen. A přesto je zde idea soucitu, při níž je všechno *Co jsi zasel, to také sklidiš* postavena na hlavu. Soucit bez rozumu a logiky. Láska ruší řetězec reakcí a v mém případě je to dobrá zpráva, protože jsem udělal spoustu hloupostí. (...) Trvám na tom, že Kristus mě na kříži vysvobodil z hříchů, protože vím, kdo jsem, a doufám, že nemusím spoléhat na svou zbožnost.“ (204) „Já visím na kříži ega. (...) Když se ale podívám na Kristův kříž, vidím nahoře průšvihy svoje i všech ostatních. A ptám se jako mnoho lidí přede mnou: Kdo je ten muž? A byl tím, kým podle svých slov byl, nebo to byl náboženský šílenec? To je ta pravá otázka. A nikdo ti tvé přesvědčení nemůže vymluvit.“ (206) „Moje představa o Kristu není ani podle představ hippies. Evangelia často vykreslují obraz náročného a rozdělující lásky, ale přesto je to láska. (...) Ti z nás, kteří se pokoušejí pochopit tajemství křesťanství, to vidí tak, že Hospodin Starého zákona je takřikajíc na cestě od přísného táty k příteli. Jako děti potřebujeme jasné nařízení a několik přísnějších pravidel. S Kristem jsme ale získali možnost osobního vztahu, zatímco ve Starém zákoně jsme byli odkázáni víc na úctu a klanění. Vertikální vztah. V Novém zákoně se díváme na Ježíše z očí do očí, zdá se nám blízký, což je horizontální směr. Kříž je kombinací obou.“ (200-201)

Řecký text modlitby Otčenáš je do češtiny přeložen poněkud hůř než do angličtiny. Pasáž o splnění Boží vůle v angličtině zní *thy will be done on earth, as it is in heaven*. Ano, právě o to Bonovi v jeho aktivitách jde: ať je to na zemi tak, jako je tomu v nebi. A to se je třeba angažovat. „Zavírám oči a zkouším si představit nebe. Ale myslím na to, aby tady na zemi bylo spíš nebe než peklo. To je moje modlitba. Byla to Ježíšova modlitba: *Přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi*. Myslím, že tady je nebe pro nás a musíme se pokusit přinést je teď na tuhle zem. Představuju si, že nebe vypadá jako můj nynější život, ale by všudypřítomného zla, které lidi drásá, drtí a z něhož mají strach.“(251)

Nyní pokročíme dál. Kterým biblickým textem jsou inspirována slova *The real battle just begun / To claim the victory Jesus won / On Sunday, bloody Sunday?*

4. Pokus o nalezení biblického pozadí písně

4.1 Kristovo vítězství v Novém zákoně

Chceme-li hovořit o Ježíšově vítězství o jeho krvavé neděli, podobnou myšlenku takto formulovanou v Novém zákoně nenajdeme. O Kristově vítězství jako takovém hovoří v evangeliu podle Matouše, kde je na Ježíše vztažen jeden verš z Izaiáše, „Nalomenou třtinu nedolomí a doutnající knot neuhasí, až dovede právo k vítězství“ (Mt 12,20), a pak v listě Kolosanům, kde pisatel hovoří o Ježíšově vztahu k temným nebeským mocnostem, kdy na kříži „odzbrojil a veřejně odhalil každou mocnost i sílu a slavil nad nimi vítězství“ (Ko 2,15). Toto vítězství je pak vztaženo Pavlem („Chvála buď Bohu, který nám dává vítězství skrze našeho Pána Ježíše Krista!“ 1K 15,57) a Janem („Kdo se narodil z Boha, přemáhá svět. A to vítězství, které přemohlo svět, je naše víra.“ 1J 5,4) i na křesťany.

Pokud bychom chtěli zůstat u našeho tématu sevřeněji, pravděpodobně se musíme obrátit na evangelium podle Jana. Teprve on totiž Kristovu smrt líčí jako jeho vítězství, třebaže tohoto slova přímo nepoužívá.

4.2 Kristovo vítězství v evangeliu podle Jana, Jn 19,28-30

19²⁸ Ježíš věděl, že vše je již dokonáno; a proto, aby se až do konce naplnilo Písmo, řekl: "Žizním."²⁹ Stála tam nádoba plná octa; namočili tedy houbu do octa a na yzopu mu ji podali k ústům.³⁰ Když Ježíš okusil octa, řekl: "Dokonáno jest." A nakloniv hlavu, skonal.

Způsob Ježíšovy smrti i jeho poslední slova vždy vyjadřují teologický náhled autora evangelia a tedy je nemůžeme brát doslovně; to však neznamená, že nejsou „pravdivá“.

Jan líčí Ježíšovu smrt jako „vyvýšení“ a „oslavení“ (srov. 3,13-14; 12,23-33), tedy nikoli porážku. V celém procesu s Ježíšem má na rozdíl od ostatních evangelií oťže v rukou on sám (srov. např. jeho zatčení v J 18,1-14). Ví, že mu „Otec dal všechno do rukou“ (J 13,1). Umírá – v očích židů jako podvodný židovský král, ale on jím skutečně je. U Jana chybí scény rouhání pod křížem, stejně jako slova o opuštění ze strany Boží, jak je známe od Marka a Matouše. Ježíšova „žízeň“ je žizní po vyplnění Otcovy vůle až do konce (srov. J 4,34; 18,11).

Posledním slovem, „dokonáno jest“, Ježíš může dílo jeho zjevení a vykoupení odevzdat Otcovi. Dokončil to, k čemu jej Otec poslal, splnil svůj úkol. Tímto úkolem bylo přinést světu život (srov. J12,49-50; 17,2-3; 3,16). I jeho smrt je zprostředkováním života světu.

Nyní tedy může „vydat Ducha“ (ČEP je nepřesný), srov. J7,39; 16,7. Až doposud byl Duch přítomen v Ježíšovi, a skrze něj ve světě. Nyní bude ve věřících. Ti jsou reprezentováni v malém kruhu osob pod křížem.²

Nyní se pokusíme o interpretaci textu písně.

5. Interpretace textu písně

I can't believe the news today, úvodní verš, ve kterém se krystalizuje odpověď převážné většiny mladších Irů, nezatažených do politického sektaření, na zprávu o událostech 30. ledna 1972 a dalších, které následovaly. Je pravda, že ten, kdo žije v Dublinu, je svým způsobem imunní. Ale U2 postupně přišli k přesvědčení, že před událostmi v Severním Irsku si nelze jen tak mýt ruce. „Teprve tehdy, když jsem si uvědomil, že mě problémy nijak nezasahují, mne zasahovat začaly,“ říká Bono. „Bomby v Dublinu nevybuchují, ale mohly zde být vyrobeny.“

„To, co jsem se snažil v písni vyjádřit, bylo, že už nemohu dál. Jak dlouho to bude trvat? Prostě tvrzení. Nesnažil jsem dát odpověď,“ Bono vysvětluje. *Jak dlouho budeme muset ještě zpívat tuto píseň* je narážka na proroka Izaiáše, která nezná odpověď. Přesto je třeba měnit myšlení a vydat se na dlouhou pomalou a trpělivou cestu.

Bono za zpěvu písně na koncertech v ruce svíral bílou vlajku. „Nejsem příliš teritoriální osobnost. Myšlenka s bílou vlajkou chtěla vyjádřit, že je třeba odstranit zelenou, bílou i oranžovou (irská vlajka, *pozn. autora*), hvězdy a pruhy (americká vlajka, *pozn. autora*). Děsí mne hranice a mám strach, když lidé začnou říkat, že jsou připraveni zabít proto, aby se hranice vrátily tam, kde si myslí, že mají být. Líbilo by se mi jednotné Irsko, ale nemyslím si, že můžete někomu namířit pistoli na hlavu, abyste to viděli také tak.“³ Zákopy vyhloubené v srdcích, o kterých U2 zpívají, způsobují nesmiřitelnou nenávist, násilí a občanské nepokoje.

Proto nezbyvá, než hlásat ono Ježíšovo vítězství, vítězství nenásilí.

Má to však smysl?

Nakonec ovšem poznamenejme s Eamonem Dumphym, že tak velkému uměleckému dílu, jakým píseň je, nelze dát definitivní interpretaci.⁴

6. Smysl písně, která mění myslí a vede ke konkrétním krokům

V den odpálení bomby v Enniskillenu 8.11. 1987 U2 zrovna hráli v Coloradu. Uprostřed skladby „Sunday Bloody Sunday“ začal rozrušený Bono vykřikovat, jaké že je to hrdinství zabíjet děti a starce, kteří si speciálně na tento den vyleštili medaile. „Do p. s revolucí!“ byl Bonův závěr. Nikdy předtím nezněly verše o tom, jak je těžké uvěřit novinovým zprávám, přesvědčivěji. Nebylo možno dostat je z hlavy. Kapela pak píseň nehrála téměř deset let.

Následovala však další krvavá neděle. Díky pumovému útoku v neděli 15. srpna 1998 v obchodním centru městečka Omaghu přišlo o život 29 lidí a stovky dalších bylo nadosmrtně zmrzačeno. Útok se dotkl Bona a celého Irska více než většina hrůzných událostí doposud. Bono ještě téhož večera napsal text písně „Peace on Earth“ (vyšla na CD *All That Cannot Leave Behind*), ve které vyjmenovává jména obětí. Skutečnost, že název písně pochází z biblického vánočního příběhu a bomba přitom vybuchla v srpnu, ne celé věci nic nemění. Bolest totiž měla ještě další důvod.

² Srov. Porsch 205-206.

³ Srov. Stokes 37-39.

⁴ Srov. Dunphy 247.

Na květen 1998 bylo vyhlášeno referendum. Lidé z Irské republiky i Severního Irska hlasovali o Belfastské dohodě. V rámci kampaně před referendem se měl v Belfastu konat koncert, který měli zakončit U2. Na jevišti se měli spolu objevit vůdcové obou stran. Objevili se Hume (Catholic Nationalist Party) a Trimble (Protestant Unionist Party). Bono jim před nadšeným davem oběma zvedl ruce. Byla to historická chvíle, vznešený okamžik. U2 přenesli „Ježíšovo vítězství“ do reality. 71% Humea a Trimblea podpořilo. Budoucnost byla plná nadějí a U2 na tom měli nezanedbatelný podíl. Proto taková konsternace po atentátu v Omaghu.

U2 věří, že cílem evangelií je dosažení míru, spravedlnosti a příchodu Božího království. Jak řekl Bono časopisu *Hot Press* koncem roku 1988: „Nečekám, až umřu, abych dostal kousek nebe. Z Otčenáše mám nejraději verš *Přijď království tvé, buď vůle tvá, jak v nebi, tak i na zemi*. Já to chci všechno a hned. Nebe na zemi, hned teď. Alespoň kousek.“

Když U2 vyrazili na britskou etapu turné *Elevation* v roce 2001, mírový proces se po opatrných krocích k trvalému míru (U2 proto na koncertech oprášili píseň „Sunday Bloody Sunday“) dostal opět do ohrožení, Bono povzbudil politiky přes moře, když na koncertu v Manchesteru řekl: „Modleme se, aby tento týden učinili stateční lidé statečná rozhodnutí a aby se na ten malý ostrov nevrátila válka...“⁵

Literatura

- Assayas M., *Bono o Bonovi*, Portál, Praha 2006
Dunphy E., *U2. Un fuoco indimenticabile*, Arcana Editrice, Milano 1988
Porsch F., *Johanes-Evangelium*, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 1988
Stockman S., *U2 dál a dál. Duchovní cesta*, Volvox Globator, Praha 2006
Stokes N., *U2. Into the Heart. The Stories Behind Every Song*, Thunder's Mouth Press, New York 2001

www.U2.com
www.atU2.com

⁵ Srov. Stockman 42-46.